

*De cura magistratus apud Veteres
circa scholas.*

61
IIg
577

**ACTVM
VALE DICTORIVM
IN GYMNASIO NOSTRO**

d. 29. APR. 1740.

HABENDVM

INDICIT

MAECENATES PATRONOS

ET

FAVTORES

OMNI PIETATE ET OBSERVANTIA

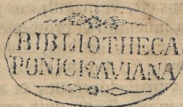
INVITANS

GEORGIVS ERNESTVS WALCHIVS

GYMN. HENNEB. RECTOR.

SILV SIAE,

excudit IOH. CHRISTOPH GOEBEL, Illustr. Gymnaf, Henneb. Typogr.

H. Prof. D. S. S. S.

IN QVIORVM

inter reliqua officia, quae magistratui, cuiuscunque sit ordinis et conditionis, obseruanda et exercenda incumbunt, non vltimum, quin potius praecipuum locum obtinet cura pro educatione, institutione et correctione iuuenum. Quales enim iuuenes, tales suo tempore ciues. Si educatio iuuenum negligitur, et magistratus susque deque habet, num illis recte formandis cura impendatur, nec ne, illisque nevtiquam ansam et occasionem, animos suos prauis moribus, flagitijs, sceleribusque imbuendi intercludit, multo minus illis, quorum humeris educatio puerorum iuuenumque imposita est, manus praebet adiutrices, quid mirum, si postea ciuitas eiusmodi ciuibus accumulatur, aut vt verius dicam, oneratur, qui illi nevtiquam emolumento sed detrimento, non decori, sed dedecori sunt, et vt multa paucis dicam, sunt inutilia terrae pondera? Non est, cur miremur, quod hodie aures vnuscuiuslibet querelis de perditis et immorigeris ciuibus circumsonent. Quantus sit numerus eorum, qui ne minimam quidem rationem de ipsorum fide et religione reddere possunt, et omnis cognitionis de rebus, ad ipsorum animam huiusque salutem pertinentibus, expertes sunt, quotidiana, proh dolor! edocet experientia ministros verbi diuini. Nil dicam, multos ciues hodie in acquirendo victu et amictu impediri, quia nec scribendi, nec legendi, nec tabulas conficiendi, artem didicerunt. Sane multorum ciuium conditio melior esset, si ipsorum educationi maior cura, maiorque diligentia impensa fuisset. Omni laude et gloria digni sunt reges principesque, qui in omnibus, non dicam vrbibus, sed et vicis scholas condiderunt. Eadem laus et gloria tribuenda etiam est iis, quibus conseruatio scholarum a maioribus conditarum, curae cordique est. Sed omnes, quibus constitutio rei scholasticae nota est, quique illa sunt occupati, id inprimis in votis habent, vt maiori cura, et attentione pro educatione iuuenum magistratus vigilet, praeceptoribusque de iuuenum, ipsorum fidei creditorum, salute laborantibus suppetias praesidiumque ferat. Nec scholae, nec praeceptores vitijs iuuenum emendandis, et corrigendis pares sunt. Impedimenta enim, quae praeceptoribus, non tam a iuuenibus, quam potius ab horum parentibus, saepius iniiciuntur, tot tantaque sunt, vt ea sine magistratus ope et auxilio vix ac ne vix remouere possint. Hinc omnino opus est, vt magistratus praeceptoribus praebeat manus auxiliatrices, et educationem iuuenum vt promoucant, nulli operae et labori partant. Non autem sufficit, iuuenes artibus, linguis et disciplinis imbuere, eorumque intellectum emendare; sed summa etiam necessitas exigit, vt eorum voluntas emenderetur, ipsique a vitijs deducantur, et ad exercendas virtutes formentur. Hoc enim neglecto, non potest non, quin res publica tandem aliquando perditis hominibus abundet, probatis vero ciuibus careat. Magistratus itaque, cui omnino incumbit, non de praesenti solum, sed et de futura ciuitatis aut reipublicae salute vigilare, omnes nervos suos intendere debet, si officio suo satis facere nititur, vt iuuenum educatio ita instituat, quo sibi in posterum probo probatosque ciues promittere possit. Hinc celeberrimus ille *Ictus Bgunnemannus*, cum educatio-

educationem iuuenturis, vtriusque sexus, magistratui de meliore commendasset, has adiecit rationes *libr. l. c. 6. membr. 12. de iure ecclesiastico*: Rideat aliquis forte, me eam curam magistratui, ino summæ potestati transcribere, sed credat quæso lector, magnam statum publici rationem consistere in optima iuuentutis vtriusque sexus informatione et educatione. Nam si pessime moratos iuuenes habeamus et puellas, non melior erit adultior ætas, et sequentur calamitates publicæ, quibus frustra se opponet humana sapientia. Et quemadmodum puteis alicuius urbis veneno infectis, mors metuenda ciuibus omnibus: ita si prauis opinionibus atque moribus adolescentem imbuantur, certissima inde pericula vniuersæ reipublicæ imminunt. Sane, si magistratus hæc verba bene perpenderet, rationesque æqua trutina suspenderet, scholarum educationisque iuuenum, eam, quam possunt maximam, habere curam, non pigraretur. Præfco si contemplantur populos, multos deprehendimus, quorum magistratus tantò ardore tantoque studio educationem iuuenum promouere studuerunt, quantum hodie vix inueniunt. Iudæos præ reliquis populis educationem iuuenum sibi commendatam habuisse, ex sacris pandectis abunde constat. Quem fugiunt scholæ prophetarum, quos Iudæi in locis editioribus condebant, non tantum eum in finem, vt iuuenus in cognitione rerum ad salutem æternam acquirendam necessariarum institueretur, sed et, vt ipsis essent sociæ literariæ, quibus iuuenum intellectus artibus et scientiis, animus vero virtutibus moribusque compositis imbueretur? De his prophetarum scholis *Lightfootus in horis hebraicis et rabnudicis p. m. 165.* ita loquitur: *Erant scholæ prophetarum academiolæ quædam et collegia studiosorum. Rectorem habere venerabilem aliquem prophetam, spiritu sancto afflatum, et participem reuelationum. Discipulis reuelant ille sibi reuelata, de voluntate Dei, de statu populi, de temporibus et euentibus sibi ætatis etc.* Præcipuæ vrbes, in quibus eiusmodi scholæ prophetarum florebat, erant Iericho, Bethel, Hebron, Thekoa et Abela. Præterea inter Iudæos celebratæ erant ciuitates *Leuiticæ*, educationi iuuenum quasi dicatæ, de quibus *Lightfootus l. c.* ita loquitur: *Quadraginta octo ciuitates istæ Leuiticarum erant tot academiæ, quo tribus ministerialis, iuratum distributa, studio legis incubant, doctæ erant, atque inde per totam gentem disseminata, doctrinam et scientiam legis per omnes synagogas disseminant.* Nec Graeci hac in re fraudandi sunt debita laude, quin potius ex merito singularis eorum cura in rite educandis iuuenibus celebranda est. Quam primum enim per ætatem licuerat, aut opificio, aut arti cuidam, aut eruditioni aut militia se dare, et exin victum et amicum sibi parare debebant. Ne ciui quidem Atheniensi permittum erat, ἀργὸν τριφῶν ἐκείτων, otiosum alere; quin potius quilibet poterat eiusmodi otiosum accusare, eumque in iudicium trahere. Solon enim, vnus ex septem Græciæ sapientibus et Atheniensium legislator, inter reliquas etiam hanc tulit legem: ἀργὸν ὑπὲρδύνας ἴσῳ παντὶ τῷ πολέμῳ ἡγεφιδας, i. e. Otiosum in tus vocet, quicumque voluerit. Ex quibus dilucidissime adparet, magistratum Atheniensem non solum de emendando intellectu, sed et de corrigenda voluntate iuuenum occupatum fuisse, id quod omnino fieri debet, si educatio eorum ex voto fluat. Eadem laus etiam impertienda est Romanis; rara enim cura instituebant iuuenes, vt tempore suo inferuire possent reipublicæ. Quia vero ex historiæ romanæ monumentis id satis abunde notum est, id tantum adiciam, eos non tantum domi iuuenes suos variis artibus scientiisque erudisse, sed et, cum iam militia operam darent, ad continuandam et augendam eruditionem illos sollicitasse. Inter medios enim armorum strepitus etiam habebant ludos literarios, id quod præter reliquos ex *Suetonio vit. Caligulae cap. 45.* adparet, qui commemorat, obsides ex ludo literario abductos esse. Et *Cicero ep. 4. libr. XV. ad Fam. de se ipse scribit, se primum philosophiam in aciem deduxisse.* Omnibus tamen populis hac in re palmam præcipiunt Persæ, qui neque prius neque antiquius quicquam habebant recta et felice iuuenum suorum educatione. Non scholas solum exstruebant filiosque suos præceptoribus erudiendos bonisque artibus exornandos tradebant; sed et eorum vota solliciti erant, quo illorum animus virtutibus moribusque compositis imbueretur, illisque omnis occasio præcluderetur, vitiiis aut otio sese aduefaciendi. Huius voti sui vt eo prius et felicius compotes fierent, certum constituebant magistratum, qui παιδαγωγὸς dicebatur, cuius prouinciæ erat, vt disciplinæ puerilis curam ageret, et præceptoribus manus præberet auxiliatrices, si illis aut a parentibus aut a iuuenibus ipsis ea impedimenta obiciebantur, quæ soli remouere nequibant. Si er adhuc hodie magistratus imitarentur Persas, quam exoptata scholarum conditio, quam probati futuri essent ciues!

Quatuor

vd 18

FK 19 547

X 294 5053

Quatuor Gymnasia nostri ciues, consentientibus illustri Conssistorio Hennebergico, parentibus atque praeceptoribus, secum constituerunt, scholae nostrae vltimum dicere vale, academiesque petere. Ne vero ingrati abiisse videantur, crastino die non latinis orationes solum publicas recitabunt, sed et eucharisticon carmen, vario idiomate compositum, canent. Horum primus est

IO. CHRISTIANVS GVBITZIVS, *Goldlaueranus*. Hic multos annos Gymnasium nostrum frequentauit, semperque officia probi diligentisque discipuli impleuit. Inimicus fuit lasciuiae et perulantiae, e contrario magna cupiditate in litteras elegantiores flagrauit. Quia fortuna ipsi largas denegauit opes, id illi fuit incitamento, eo maiori studio moribus compositis studere, vt omnium et singulorum fauorem sibi conciliaret. Hinc etiam ansam sumsit, vltima vice publice loquendi *prae paupertate ad veram eruditionem acquirendam apta.*

IO. CHRISTIANVS GROITZSCHIVS, *Sublanus*. Ex eruditione quidem probae notae iuuenes nominantur, et quo maiores in illa fecerunt progressus, eo maiore digni habentur laude; at magnus ad hanc laudem accedit cumulus, si cum solida eruditione veram pietatem moresque probos coniungunt. Et hoc omni iure de Groitzschio nostro praedicare possum; eos enim in studiis philosophicis philologicisque fecit progressus, qui a iuvene expectari possunt. Viram suam ita egit, vt ne semel quidem praeceptoribus, verbis amaris illum corrigere, opus fuerit. Hinc animum meum spe pascit, fore, vt *Summe Reuerendi Parentis, Superintendentis Sublani dignissimi, vestigia premar, illique magnam adferat laetitiam. Verba faciet de falsis inclarefcendi modis.*

IO. IMMANVEL RVMPELIVS, *Schleusing*. Hic ingenium, quod ipsi a natura perquam aptum ad litteras humaniores addiscendas et verum a falso discernendum, inditum est, optime conlocauit, nullique operae et labori pepercit, veros eruditionis thesauros conligendi, vt *Praenobilissimo Patre suo dignus euaderet. Nec dubito, si diligentiam, haecenus exhibitam continuaturus, et animumque suum ad virtutes exercendas vnice adpulsurus sit, illum talem euaforum, qualem ego, omnesque, qui illi bene cupiunt, optant. Declamabit de laude studii iuridici.*

GEORGIUS FRIDERICVS HELCKIUS, *Albrechtens*. In hoc iuvene sane singularis ardor, ad solidam adspirandi eruditionem, acri et perpolito ingenio ex voto respondet. Omnem enim mouit lapidem, vt eos in philologicis et philosophicis faceret progressus, quibus acquirendis ingenium illius omnino par fuit. Erectus ipsius animus neququam permisit, aliquid perpetrare, quod ipsi dedecori et ignominiae futurum sit. Et quia semper laudem et honorem sibi propositum habuit, credo, illum et in posterum in vero honore acquirendo ita elaboraturum esse, vt *Plur. Reuerendus Pater* totaque familia de illo sibi gratulari possint. Orationem recitabit *de origine et progressu monarchiae papalis.*

Adeste itaque *MAECENATES, PATRONI et FAVTORES optimi*, et iuuenes declamantes gratiosi et beneuoli audite, illosque, faustum studiorum academiconum progressum precando, optimis quibusuis votis prosequimini. Schleusingae d. 28. Apr. 1740.

408 (o) 408

mc

*De cura magistratus apud veteres
circa scholas.*

II 9
577

ACTVM VALE DICTORIVM IN GYMNASIO NOSTRO

MAECE

TRONOS

OMNI PI

RVANTIA

GEORGT

ALCHIVS

GY

R.

excudit IOH. CHRIST

f. Henneb. Typogr.

H. Prof. Lappin